

14. **Чернышов В.** Большой толковый словарь / В. Чернышов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.e-slovar.ru/dictionary/17/15324>

Резюме

Здійснено спробу розкрити зміст Літургії (Таїнства Євхаристії) – центрального богослужіння добового кола, авторами якої є Святителі Іоанн Златоуст та Василь Великий. Акцентується увага на літургійному призначенні святоотцівських текстів, оскільки вони є фундаментом для написання іконографічного канону не лише іконописних євхаристійних сюжетів, а й сакрального мистецтва взагалі.

Ключові слова: Літургія, Іоанн Златоуст, Василь Великий, євхаристійні зображення, іконографія, іконопис, Причастя.

Summary

Yakimenko K. Interpretation of John Chrysostom image on the Ukrainian altars of the XVIII-XIX cent.

An attempt to expose maintenance of Liturgy (Mysteries of Eucharist) is given central divine service of day's circle, the authors of which are John Zlatoust and Vasyl the Great. Attention is accented on the liturgical setting of святоотцівських texts, as they were foundation for writing of iconography canon of not only icon-painting євхаристійних plots but also sacral art in general.

Key words: Liturgy of John Chrysostom, Basil the Great, Eucharistic images, iconography, icons, Communion.

Аннотация

Якименко К.С. Трансляция образа Иоанна Златоуста на украинских жертвенниках XVIII-XIX ст.

Осуществлена попытка раскрыть содержание Литургии (Таинства Евхаристии) – центрального богослужения суточного круга, Иоанном Златоустом и Василием Великим. Акцентируется внимание на литургическом назначении святоотеческих текстов, поскольку они были фундаментом для написания иконографического канона не только иконописных євхаристических сюжетов, но и сакрального искусства вообще, где главное место занимали жертвенники XVIII-XIX вв. с иконографическими изображениями отцов церкви. Примером такого жертвенника есть предмет XVIII в. из Национального историко-этнографического заповедника «Переяслав».

Ключевые слова: Литургия, Иоанн Златоуст, Василий Великий, Евхаристические изображения, иконография, иконопись, Причастие.

Надійшла до редакції 10.11.2014 р.

УДК 730(477.83-25)«18/19»

Я.С. Костко

ВИДОВЕ ТА ТЕМАТИЧНЕ РОЗМАЇТТЯ ПЛАСТИЧНОГО ДЕКОРУ НА ФАСАДАХ ЛЬВІВСЬКИХ СПОРУД ДРУГОЇ ПОЛ. ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Вивченням декоративної скульптури та архітектурних ансамблів Львова другої пол. ХІХ – початку ХХ ст. займались австрійські, польські та українські дослідники, що працювали у Львові наприкінці ХІХ – першій третині ХХ ст. Переважно, це були архітектори. Тому в цих джерелах про творчість скульпторів та скульптурне оздоблення споруд згадується здебільшого в контексті напрацювань у галузі архітектури. Найдавніші відомості з теми нашої роботи знаходимо у книгах архітекторів Т. Хансена [10], Ю. Захаревича [14], І. Левинського [11], періодичних виданнях 1880-1900 рр., у працях К. Мокловського [13], Т. Маньковського [9]. Важливим джерелом є праця українського історика І. Крип'якевича «Історичні проходи по Львову» [5], перевидана 1991 р.

Про скульптурне оздоблення львівських споруд знаходимо матеріал у працях В. Овсійчука «Архітектурні пам'ятки Львова» [7], у четвертому розділі третьої книги «Українське мистецтво». Про важливу роль монументально-декоративної скульптури в архітектурі Львова писали львівські дослідники І. Жук [3], Ю. Бірюльов [1-2] та ін. Проте вони лише частково торкалися тематики скульптурного декору в архітектурі, робили це в різних контекстах. Огляд літератури дає підстави говорити про відсутність окремого наукового дослідження з обраного нами напрямку.

Скульптурний декор в архітектурі Львова другої половини ХІХ – початку ХХ ст. відіграє важливу роль в оздобленні фасадів. У той час у Львові, як столиці провінції Австро-Угорської імперії, розгорнулася масштабна розбудова. Фактично починає формуватись нове «обличчя» Львова як значного культурного центра. Провідну роль у цьому відіграє пишне пластичне оздоблення будівель. Видове та тематичне розмаїття пластики є досить широке. Архітектуру періоду історизму створювали випускники архітектурних шкіл Відня, представником якої був, насамперед, Ю. Захаревич та Берліну, яку представляли Ю. Гохбергер й З. Горголевський [12; 104]. З появою нового стилю, модерну, або сецесії, коли в архітектурі концепція функціонального призначення будівлі стає домінуючою, скульптурний декор стає незамінним у наданні оригінальності і вишуканості спорудам різного призначення.

На зламі століть у Львові зводяться, переважно, житлові будинки. Серед визначних архітекторів, творців стилю сецесії у Львові, в той час працювали А. Захаревич, І. Левинський, Т. Обмінський, В. Садловський та ін.

На відміну від періоду історизму, коли основним елементом декору виступала кругла скульптура та горельєф, провідну роль у декорванні фасадів, споруджених у період модерну, відіграє рельєф. Тоді ж формується «синтез» конструктивної основи споруди та її архітектурно-художньої форми [2; 47]. У пластичному декорі набули поширення рослинні, анімалістичні, фантастичні мотиви, а також атланти, теламони, путті, маскарони.

Розглянемо композиційні вирішення та художні особливості пластичного декору, що зберігся на фасадах львівських споруд другої пол. XIX – початку XX ст.

Особливістю сецесії, свого роду реакцією на тогочасний науково-технічний прогрес, стало звернення до мотивів природи і втілення їх у мистецтві, тому домінуючу роль, у порівнянні з історизмом, у той період відіграє рослинний декор. Він відзначається специфікою композиційного укладу на фасаді, розмаїттям флористичних мотивів. Серед розповсюджених рослин, з яких komponували декор, були каштан, лавр, пальмові гілки, ромашки, маргаритки, соняхи, кедр, дуб, мак, калина, виноград, кульбаба, троянда, плоди яблуні та деякі ін. Можемо простежити також, композиції з квітів, листя, різних плодів, хитросплетених букетів та гірлянд, що утворюють самостійні фризові композиції. Ці мотиви зустрічаються також і як складовий елемент у композиціях з маскаронами, картушами, архітектурними мотивами. Рослинний мотив можемо бачити в поєднанні з іншими мотивами пластичного декору, і як самодостатній декор. Особливо вишуканим він стає в період сецесії. Тогочасні митці вільніше та оригінальніше трактують стилізовані рослинні мотиви у порівнянні з періодом еkleктики. Характеризується він також підпорядкуванням різним геометричним формам архітектурних деталей, наприклад, таких як сандрики або інших, розміщуючись у них. Ним часто обрамляли вікна та двері, декорують карнизи, консолі та інші архітектурні деталі. Оригінальною є геометризація рослин. Наприклад, квіти вписують у квадрат або коло, пелюстки в трикутник тощо.

Потрібно відзначити ритми композицій, в яких важливу роль відводять стеблу та квітам. Ритмічно чергуються відстані між квітами. Стебла показані у вигляді вигнутих ліній, які часто ламаються під несподіваними кутами різко змінюючи напрям. Для рослинного декору залишають порожні місця на тлі русту і оригінально туди його вписують. Серед багатьох споруд деякі з яскравих прикладів використання декору можемо бачити на фасаді будинку на проспекті Т. Шевченка за проектом Т. Обмінського, на будинку по вул. Городоцькій, 45, запроєктованого І. Вічнярцом, чи І. Нечуя-Левицького, 13, де архітектором є будівничий та скульптор К. Ю. Драневич.

Мотивом, який можемо часто зустріти, є рельєфні зображення путті. Це алегоричні, міфологічні та тематичні композиції, часто представлені в несподіваних для таких персонажів як путті, ролях. Трапляються зображення путті з такими атрибутами Слави та Перемоги, як пальмова гілка та лавр. У вигляді вінка, в одно- і двофігурних композиціях (Будинок вчених) і гірлянди, які путті тримають у руках у двох та багатофігурних зображеннях (Коцеловського, 15, вул. Городоцька, 2, Фредра 4, Конопницької, 10). Алегоричні сюжети з путті можемо простежити на фасадах будинків по вул. Зеленій, 30, Князя Романа, 26 та Личаківській, 36. Тут путті представлені як алегорії Архітектури, Живопису та Скульптури, Музики, Науки, а також як алегорії Торгівлі й Промислу на фасаді колишньої торговельно-промислової Палати на проспекті Т. Шевченка.

До міфологічних сюжетів звертались скульптори З. Курчинський в рельєфах з путті на вул. Городоцькій, 117, та С. Пліхал, на вул. Городоцькій, 2. В першому випадку можемо побачити путті в образі панісків. Один із них грає на сопілці, звуки якої слухає Пан. У другому путті виступають у героїчних образах захисників – переможців химер.

На вул. Городоцькій, 50 путті виступають у не притаманній для них ролі атлантів. По вул. Пекарській, 3 та Валувій, 13 зображені путті, танцюючі під супровід гри на музичних інструментах. На прикладі мотиву скульптурного декору з путті можна прослідкувати стилістичну еволюцію пластичної мови, в процесі зміни стилю в архітектурі, від історизму до модерну.

Характерним для скульптурного оздоблення в основному в архітектурі історизму і рідше для львівської сецесії є зображення – атлантів. Композиції з атлантами є парними, їх використовували в більшості випадків, як опору балконів, рідше при декоративному оформленні порталів. Вони зображувались двома дзеркально симетричними статуями або двома асиметричними статуями, і однаково симетричною парою розташовувались на фасаді. У випадку з атлантами на Гранд Готелі констатуємо зображення класичної, дзеркально-симетричної композиції. В могутніх фігурах присутній спокій та статичність. Очевидно автори надихались античною класикою при їхньому створенні. Можна провести паралелі в композиційному та пластичному трактуванні з античною скульптурою Геракла Фарнезького (ймовірно роботи грецького скульптора Лісіпа).

Різкий контраст спостерігаємо при порівнянні з атлантами на фасаді Національного Казино (тепер Будинок вчених). Тут симетрична композиція розташування на фасаді з асиметричними чоловічими фігурами, котрі підпирають балкон над порталом. Один із них зображений фронтально, інший зі спини, вони мають динамічні, напружені пози і ця динаміка підсилюється активним вирішенням драпіруванням. Авторами є віденські скульптори Т. Фрідль та Р. Волькель. Стилістично цих атлантів можна віднести до необароко, поширеного на той час у Відні.

Урівноважену асиметрію в зображенні фігур атлантів зауважуємо на будинку по вулиці Саксаганського. Одягнуті у масивні шкури тварин, вони створюють враження первісної могутності. Їхнім автором є П. Війтович, видатний український скульптор, який почав свій шлях у майстерні Л. Марконі, а після закінчення Віденської Академії, посів одне з провідних місць у своїй галузі [4; 56].

Впливом неоготики можна охарактеризувати пластичну трактовку атлантів по вулиці Князя Романа, автором яких був С. Пліхал. Знову, як у випадку з атлантами на Гранд Готелі, спостерігаємо тут дзеркально-симетричну композицію у зображенні середньовічних лицьованих осіб в обладунках, які, спираючись на мечі, утримують на своїх плечах потужний еркер.

Цікаву і закономірну відмінність в трактуванні атлантів бачимо в сецесійний період, коли в якості атлантів виступають жіночі фігури – каріатиди. Можемо простежити це в оформленні порталу будинку по вул. Гнатюка, 20-22, автором яких був визначний львівський скульптор З. Курчинський. Цей скульптор представляє нові засади скульптурної мови, сформованої під впливом таких митців, як Роден, Россо, Вігеланд [6; 186]. Автор закомпоновав їх у нішах, в які вписані каріатиди. При фронтальному огляді фігури сприймаються у три четвертному положенні. Автор надихався єгипетським мистецтвом при створенні скульптур, але трактував їх у своїй манері.

Незвичну композицію з трьох фігур – двох чоловічих і жіночої, бачимо на фасаді будинку по вул. А. Горської, 5. Замість мускулих постатей атлантів, тут зображені юнаки, очевидно, символізуючи учнів, зображених по обидва боки від центральної жіночої постаті з атрибутами мистецтва. На жінці античні шати, в правій руці вона тримає перо, а в лівій сувій, біля її ніг схематично зображено фрагмент іонічної капітелі. Юнаки зображені в тогочасному одязі, юнак, що стоїть ліворуч, тримає в руці статуетку.

Поширеним мотивом пластичного декору в архітектурі Львова цього періоду є також теламон (з грец. *tenai* – стійкий, витривалий, терплячий). По своїй суті і функції теламон – це той самий атлант тільки у півфігурному зображенні. Він виконує функцію архітектурної деталі – консолі. В більшості випадків в архітектурі Львова теламони знаходяться під балконами, їх підпираючи або пластично завершують пілястри та підтримують еркери. По суті, вони виконують більше декоративну, ніж конструктивну функцію. Зображувались теламони майже у всіх випадках парною композицією, яка могла копіюватись одна біля одної в залежності від архітектурних особливостей фасаду споруди: довжини балкону або еркеру, який підпирають теламони. В їхньому створенні використовують як чоловічі, так і жіночі фігури, в різних варіантах парних композицій. Самі фігури створювались за принципом врівноваженої симетрії, дзеркальної симетрії та копіювання одної скульптури в кількох екземплярах. За принципом врівноваженої симетрії є скульптури на фасаді будинку С. Крушельницької, 5. Це дві чоловічі півфігури в доволі активному русі з активно трактованим драпіруванням. Ці особливості їхніх поз є не логічними з точки зору функції теламона, але створюють динаміку. Зауважимо, виходячи з цього, тяжіння до стилю бароко, що є характерним для митців Львова звертанням до історичних стилів в цей період. Можна назвати врівноваженою дзеркальною симетрією принцип зображення теламонів на фасаді будинку по вул. Генерала Чупринки, 28. Тут бачимо зображених чоловічу і жіночу фігури в дзеркально симетричній позі з незначними відмінностями, які бачимо в постановці кистей та по різному лежачих драпіруваннях, тому дзеркальну симетрію тут формуємо як врівноважену. Їхні пози не є динамічними, а обличчя є емоційно спокійними та відстороненими від їхнього навантаження, зумовленого важкою функцією теламона. Прикладом дзеркальної симетрії є теламони на фасаді будинку за адресою Гоголя, 10. Тут дві чоловічі фігури зображені в зрілому віці. Вони постали в образі воїнів, відповідно одягнені в обладунках, скоріше за все їм надано образ вартових. Їхні пози стрункі і підпирають балкон не плечима у зігнутому положенні тіла, як у більшості випадків, а головами. На будинку по вул. Крушельницької, 21, бачимо приклад використання теламонів в якості архітектурного елемента – пілястри. Для чотирьох пілястр використовується одне скопійоване скульптурне зображення. Це могутня чоловіча постать зображена фронтально, в стрункій позиції, з опущеними вздовж тіла руками, утримуючи всю ношу головою. Автором скульптурного оздоблення цього будинку і теламонів зокрема, є львівський скульптор італійського походження Л. Марконі. Для цього митця характерний традиційно-академічний стиль, він приїхав до Львова 1874 р. на посаду викладача рисунку Львівської Політехніки, де працював до кінця життя [8; 188].

Поширеним явищем у Львові, у зв'язку зі зростаючими масштабами і темпами розбудови, було тиражування скульптури. В основному це стосується пластичного оздоблення житлової архітектури. Теламонів на будинку по вул. С. Крушельницької, 5, зустрічаємо також на будинках по вул. Січових Стрільців, 19, вул. Д. Вітовського, 10 та Олени Степанівни, 1. Теламонів на будинку по вул. генерала Чупринки, 38, авторства Броніслава Солтиса, також бачимо на вул. генерала Чупринки, 28, Русових, 1, Листопадового Чину, 12. Аналогії простежуємо також на проспекті Шевченка, 22, та вул. І. Франка, 43. Тиражується однакова композиція на Я. Мудрого, 12 та 12-а. В композиціях теламонів, як допоміжний елемент, часто бачимо драперії. Це перехідний і зв'язуючий елемент між нижньою геометричною та верхньою фігуративною частинами композиції. Також як декор застосовуються різні рослинні мотиви на геометричних частинах композиції. Зустріти атрибутами в композиціях теламонів, як і багатьох маскаронів у Львові можна лев'ячі шкури. Вони або одягнуті на голові, або на тілі. Теламон як мотив відіграв важливу роль у декоративній скульптурі архітектури Львова кінця XIX – початку XX ст.

Варто відзначити, й фантастичні мотиви та композиції з химерами. Їх можемо зустріти в маскаронах, різних рельєфах та архітектурних вставках. На вул. Пекарській, 3 та І. Франка, 71, зустрічаємо композиції собак із крилами кажанів. На фасаді будинку по вул. Пекарській, 3, в проекті споруди простежується вплив готики, в рельєфі на задньому плані закомпонований фрагмент готичної архітектури з колонадою. Химерні маскарони зустрічаємо на фасаді будинку номер 13, по вул. Валовій. Тут вони закомпоновані у фризі з гирляндами, а також окремо, в тимпані. На цій же вулиці під номером 21 на аттику під самим дахом, розташовані оригінальні, невеликого розміру, крилаті химери авторства З. Курчинського. Ним також виконано багато інших скульптурних творів на фасадах будинків, серед яких можемо відзначити химерних істот на фасаді будинку по

вул. Чернігівській, 2. Цікавий приклад химери зустрічаємо на вул. Ю. Мушака, 48; потрібно звернути увагу на оригінальність пластичної мови даного твору. Рельєфи з химерними істотами також прикрашають портал будинку на пл. Міцкевича, 8.

Маскарон – вид скульптурної прикраси у вигляді маски людини, тварини або фантастичної істоти, відомий з античних часів. Вони виконували функцію оберегу, відлякування злих духів, пізніше вони стали одним з елементів оздоблення архітектури. В декорванні споруд Львова другої пол. XIX – початку XX ст. маскарон відіграє важливу роль; часто зустрічаємо цей мотив пластичного декору на фасадах будівель різного призначення. В епоху історизму та еkleктики, маскаרון при декорванні будівель, архітектори приділяють другорядне значення. Це спостерігається на будівлях адміністративного та культурно-просвітницького призначення, де основними виступають алегоричні фігуративні композиції та інші мотиви пластичного декору. В період сецесії, коли у Львові споруджувалися переважно житлові будинки, маскарон часто виступає основним елементом в декоративних композиціях пластичного оздоблення фасадів. Його різноманіття спостерігається як в тематичному плані, так і в пластичному трактуванні. Тематичне й видове розмаїття маскаרון особливо широке в пластиці декору історизму та еkleктики, не зважаючи на його другорядне значення в композиційному укладі, пластичного декору. Можемо спостерігати чоловічі та жіночі образи, театральні маски та міфологічні образи. У маскароні в період сецесії, не зважаючи на більш значну його роль у скульптурному оздобленні, бачимо вужче його розмаїття. Зокрема надається перевага жіночим маскам, присутнім у різних варіантах, від зображення у національному образі до зображень різноманітних німф та містичних образів. Більшу увагу при цьому скульптори приділяють емоційній виразності й внутрішній напруженості. Рідше приділяли увагу в декорванні будівель театральними масками. Зооморфні маскарони присутні в основному в образі лева – символу Львова.

Анімалістичний мотив присутній в меншій мірі, але можемо його також простежити як самостійний мотив. Найчастіше з тварин можемо зустріти сову – символ мудрості. Цікаве оформлення порталу з використанням скульптурного зображення сови по вул. Вітовського, 33, в ніші будинок по вул. Франка, 66, також по вул. П. Беринди, де сова зображена сидячою на розгорнутій книзі, на якій викарбувана дата побудови будинку. Варто звернути увагу на цікаве пластичне трактування в кожному окремому випадку. Зокрема слід відзначити оригінальне пластичне вирішення рельєфних зображень сови на будинку по вул. Міхновських, 33, вписаних у прямокутну нішу. В своїй манері стилізації автор скульптур оперує прямими лініями та площинами і настільки відходить від натуралістичного зображення, що не одразу вдається впізнати сову, з першого погляду рельєфи нагадують гігантських комах.

Зображення лева можемо зустріти на фасаді університету ім. І. Франка, де скульптури в статичних, сидячих позах спираються лапами на щиті. Також на вул. Князя Романа, де зображені рельєфи з левами. Вони зображені симетрично, в динамічних позах. Варто відзначити активну, експресивну манеру ліпки скульптора С. Пліхала.

Не можна не зауважити досить екзотичних, як для Львова, зображень слона, точніше слонячих голів, зображених на консолі по вул. Франка, 90, та, замість капітелі, по вул. Ген. Чупринки, 49). Також можна зустріти орла з функцією підпірача балкона (вул. С. Крушельницької, 7), яку зазвичай виконують атлант або теламон. Його ж зустрічаємо в більш стандартних варіантах композиційного укладу на фасаді, наприклад на вул. Фредра. Присутні поодинокі випадки з зображеннями інших анімалістичних мотивів в архітектурі досліджуваного періоду. Наприклад, півфігур баранів, які виконують функції консолей, на будинку по вул. Т. Костюшка та зображень дельфінів при оформленні балконів на будинку Національного Банку України. Їхні зображення є стилізованими. Композиція вертикальна, дельфін зображений опертим на голову та плавники, з відкритим ротом. Характерний композиційний прийом для їхніх зображень у композиціях фонтанів.

Отже, можемо констатувати виключну роль пластичного декору в архітектурі Львова другої пол. XIX – початку XX ст. По суті, без синтезу скульптури і архітектури на будівлях різного призначення не сформувалось би настільки неповторне обличчя теперішнього Львова, яке всі знаємо, і яким маємо можливість насолоджуватись. Аналізуючи композиційний уклад скульптурного декору на фасадах львівських будинків, можемо констатувати його тематичне та видове розмаїття. В сецесійний період спостерігаємо особливий синтез європейського модерну і народної архітектури, а також вплив національного образу.

Список використаної літератури

1. **Бірюльов Ю.** Львівська сецесія: Архітектура, декоративно-прикладне мистецтво, графіка, книга, живопис, скульптура / Ю. Бірюльов. – Л., 1986.
2. **Бірюльов Ю. О.** Мистецтво Львівської сецесії / Ю. О. Бірюльов. – Л.: Центр Європи, 2005.
3. **Жук І.** Архітектурний декор львівської сецесії / І. Жук // Мистецтвознавчі студії. – 1993. – № 2-3.
4. **Кривач Д. П.** Українське мистецтво: в 3 ч. / Д. П. Кривач, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Л.: Світ, 2005. – Ч. 3.
5. **Крип'якевич І.** Історичні проходи по Львову / І. Крип'якевич. – Л., 1991.
6. **Лобановський Б. Б.** Українське мистецтво другої половини XIX – початку XX ст. / Б. Б. Лобановський, П. І. Говдя. – К.: Мистецтво, 1989.
7. **Овсійчук В.** Архітектурні пам'ятки Львова / В. Овсійчук. – Л., 1969.
8. **Cielatkowska R.** Detal architektury mieszkaniowej Lwowa XIX i XX wieku / R. Cielatkowska, L. Onyszczenko-Szwec. – Wydanie II popraw. Gdansk: MIREX-Mirotki, 2008.

9. *Mankowski T.* Dom Galicyjskiego Towarzystwa Kredytowego / T. Mankowski. – Lwow, 1916.
10. *Hansen T.* Das K. K. Invalidenhaus in Lemberg / T. Hansen. – Wien, – 1860.
11. *Lewinski J.* O bydownictwie uylitarnym / J. Lewinski // Czasopismo Techniczne. – 1902, nr.3, s.
12. *Biriulow J.* Rzeźba lwowska od połowy XVIII wieku do 1939 roku : Od zapowiedzi klasycyzmu do awangardy / J. Biriulow. – Warszawa : Neriton, 2007.
13. *Moklowski K.* Sztuka ludowa w Polsce / K. Moklowski. – Lwow, 1903.
14. *Zachariewicz J.* Zabytki sztuki w Polsce. Zeszyt 1-4 / J. Zachariewicz. – Lwow, 1885. 38-39, nr/4, S. 54-56.

Резюме

Розглядається пластичний декор в архітектурі Львова досліджуваного періоду. Розглядаються пам'ятки історизму та сецесії, аналізуються їхні художні особливості: композиційний уклад на фасаді споруди, зв'язок з архітектурою, розмаїття тематики. Аналізується специфіка пластичної мови творів. Проводиться порівняння декору, та його стилеві особливості.

Ключові слова: декоративна скульптура, рельєф, горельєф, атлант, путті, маскарон, химери, стилізація, рослинний декор.

Summary

Kostko Y. Specific and thematic variety of sculpturesque decoration on the front elevation of Lviv buildings of the second half of the XIX to early XX cent.

In the article the plastic decoration in architecture city study period. We consider the attractions of historicism and secession, analyzes their artistic expression: composite structure on the facade of the building, communication architecture, a variety of topics. Also analyzed the specifics of plastic language of works. A comparison of decoration, its stylistic features.

Key words: decorative sculpture, relief, high relief, atlas, cherubs, mascarons, chimeras, styling, floral decor.

Аннотация

Костко Я.С. Видовое и тематическое разнообразие пластического декора на фасадах львовских сооружений второй половины XIX – начала XX века

Рассматривается пластический декор в архитектуре Львова исследуемого периода. Анализируются памятники историзма и сецессии, их художественные особенности: композиционный уклад на фасаде, связь с архитектурой, разнообразие тематики, раскрыта специфика пластического языка произведений. Сопоставляется декор, его стилевые особенности.

Ключевые слова: декоративная скульптура, рельеф, горельеф, атлант, путти, маскарон, химеры, стилизация, растительный декор.

Надійшла до редакції 15.11.2014 р.

УДК 75.03:7.03(045)

І.Г. Дудич

СТИЛЬ ІСТОРИЗМ У ЖІНОЧИХ ОБРАЗАХ ПОРТРЕТНОГО ЖИВОПІСУ МАУРИЦІЯ ГОТТЛІБА

Актуальність теми. Образотворче мистецтво др. пол. XIX ст., зокрема у Східній Галичині, в основному формувалося школами живопису, що були під впливом академії мистецтв Кракова, адже саме туди їхала на студії талановита молодь із рекомендаційними листами від приватних вчителів-митців Львова. Це був шлях творчого становлення і М. Готтліба.

Типи та підтипи портретного жанру М. Готтліба потребують вивчення, адже митець славився саме як неперевершений портретист. Дослідники розглядали його творчість лише в загальних рисах, окреслюючи стильову та жанрову приналежність живописної спадщини художника. Здебільшого його ім'я пов'язували з краківською мистецькою школою Я. Матейка та згадували побіжно, проте від М. Готтліба розпочинається історія мистецтва гаскали – єврейського просвітництва у трактуванні уявлень про формування мистецтва Ізраїлю, саме єврейського мистецтва як такого.

Мета статті полягає у виявленні особливостей живопису історизму у жіночих портретах М. Готтліба.

Основною монографією про митця є праця польського дослідника Є. Маліновського, що побачила світ 1997 р. Вона закладає підвалини у вивченні живописної спадщини М. Готтліба. Проте, з того часу каталог його творів розширився – вийшли «з тіні» невідомі досі дослідникам та широкому загалу твори митця з приватних колекцій, а також твори, що отримали нову атрибуцію у музейних зібраннях світу: Польщі, Німеччини, Ізраїлю, США, України, приватних колекціонерів.